

K ENVIRONMENTÁLNYM PROBLÉMOM DEMÄNOVSKEJ DOLINY

NÁVRH RIEŠENIA DOPRAVNEJ SITUÁCIE

Predmet návrhu

Navrhujeme zavedenie celoročnej nízkoemisnej verejnej osobnej dopravy na trase **Liptovský Mikuláš (Demänová) – Jasná**. Súčasne navrhujeme **revitalizáciu odstavných plôch a parkovísk v rámci NPR Demänovská dolina a Jasnej** a vybudovanie náučných zastávok – odpočívadiel pre cyklistov a peších turistov.

Odôvodnenie

Demänovská dolina ako súčasť *Národného parku Nízke Tatry* predstavuje mimoriadne hodnotné a jedinečné územie Slovenska, charakteristické najmä úzkym krasovým kaňonom v jej severnej časti s viac ako 300 jaskyňami a niekoľkými vývermi podzemných vôd. Národná prírodná rezervácia *Demänovská dolina* (ďalej len NPR) je jednou z najstarších rezervácií na Slovensku (od r. 1929). Boli tu vyhlásené štyri *národné prírodné pamiatky* (Vrbické pleso, Demänovské jaskyne, jaskyne Okno a Štefanová), pre NPP Demänovské jaskyne a NPP Vrbické pleso sú vyhlásené aj *ochranné pásma*. Jaskyne Demänovskej doliny sú *mokradou medzinárodného významu* (Ramsarská lokalita). Prevažná časť územia je súčasťou *územia európskeho významu* (NATURA 2000), nachádza sa tu *chránené vtáčie územie*. Od roku 1987 je dolina súčasťou *chránenej vodohospodárskej oblasti*. V časti doliny sú určené *ochranné pásma vodárenských zdrojov I., II. aj III. stupňa* – krasová vyvieracia v dolnej časti doliny predstavuje najdôležitejší zdroj pitnej vody (odber min. 150 l/s) Liptovskej kotliny.

V poslednom desaťročí nastali rozsiahle antropogénne zásahy do prirodzeného prostredia najmä hornej časti doliny – Jasnej (obr. 1), ktoré však bezprostredne a nevyhnutne ovplyvňujú aj stav najvzácnejšieho územia v jeho dolnej (severnej) časti. Najväčšie environmentálne riziká (obzvlášť pre vodné zdroje, Demänovské jaskyne a NPR) vyplývajú o. i. z dopravnej situácie: cesta II/584 prechádza celou Demänovskou dolinou a predovšetkým v zimnom období býva preťažená, s pravidelnými zápchami v ranných a poobedňajších hodinách, nezriedka siahajúcimi až po hranicu mesta Liptovský Mikuláš. Počas ostatných období roka sa premávka v posledných rokoch tiež výrazne zvýšila (aj v letnom období je na úrovni 6000 – 7000 prejazdov denne) a narúša režim chráneného územia. Pravidelne sa vyskytujúce kolóny áut predstavujú problém aj pre včasný príchod záchranných zložiek. Z intenzívnej premávky vyplýva zvýšená produkcia emisií, hlučnosť a prašnosť, nepriamo zanášanie vodných tokov posypovým materiálom a chemické znečistenie vôd, no najmä riziká nehôd s potenciálnymi únikmi ropných či iných znečisťujúcich látok do povrchových vôd Demänovky. V kritickom úseku v rámci NPR sa nachádza 9 veľkých a desiatky menších ponorov, ktoré odvádzajú tieto povrchové vody do jaskýň a v závislosti od ich polohy sa v trvaní niekoľkých desiatok minút až hodín dostávajú priamo do hlavného zdroja pitnej vody. Územie NPR je *centrom biologickej rozmanitosti* nadregionálneho významu, v úzkom krasovom kaňone na ploche 6 km² sa okrem iného nachádzajú desiatky brlohov veľkých šeliem. Rozsiahle zmeny využívania krajiny a najmä nepretržitá, čoraz intenzívnejšia premávka predstavujú pre biotu územia migračnú bariéru a spôsobujú fragmentáciu ekosystému v kontexte celých Nízkyh Tatier.

Návrh realizácie

Verejnú osobnú dopravu navrhujeme realizovať prostredníctvom nízkoemisných dopravných prostriedkov (elektrické autobusy, resp. autobusy na vodík, biopalivá).

Vybudovanie hlavného záchytného (viacúrovňového) parkoviska je možné na lokalite Močiare na hranici mesta Lipt. Mikuláš (trasa do Jasnej dlhá 14 km), za výjazdom z diaľnice D1. Danú plochu už v minulosti ponúkli jej vlastníci na výstavbu parkoviska, je v

bezprostrednej blízkosti plánovanej, hlavnej železničnej stanice Liptovský Mikuláš. Existujúce záchytné parkovisko pred vstupom do Demänovskej doliny sa bude využívať v mimosezónnej prevádzke, resp. do jeho zaplnenia v hlavnej sezóne. Na hranici NPR (pod Dem. ľadovou jaskyňou) navrhujeme vybudovať automatickú závoru; priľahlé parkovisko využívať aj ako otočku a na obslužné činnosti.

Existujúce parkoviská v rámci NPR a Jasnej je potrebné revitalizovať, výrazne zmenšiť ich jednoliate plochy výsadbou najmä dlhovekých drevín a využívať ich len pri mimoriadnych udalostiach (vrcholové športové podujatia). Navrhujeme tiež zriadenie troch náučných zastávok – odpočívadiel (Vyvieranie, Dem. jaskyňa slobody, Machnaté) pre cyklistov a peších turistov.

Finančné náklady na realizáciu návrhu a prevádzku verejnej osobnej dopravy by mali znášať vlastníci zariadení turistického ruchu, obec Demänovská Dolina, mesto Liptovský Mikuláš a Žilinský samosprávny kraj s využitím podpory z grantov zameraných na environmentálne ciele a rozvoj turizmu.

Záver

Bezodkladné uzavretie stavebných aktivít v k. ú. Demänovská Dolina i v úseku medzi obcou Demänová a Pavčinou Lehotou, vyhlásenie celého k. ú. za bezzásahovú zónu, vyriešenie problémov s kanalizáciou a ďalšie environmentálne opatrenia sú nevyhnutné na zmiernenie vplyvov ľudských aktivít na územie Demänovskej doliny, avšak riešenie dopravnej situácie by mohlo priniesť okamžitý a rozsiahly pozitívny efekt. Poškodzovanie vodného zdroja, podzemných i povrchových biotopov považujeme za vážnu hrozbu s dosahom tak pre desaťtisíce obyvateľov či návštevníkov Liptova, ako aj pre celý ekosystém Nízkych Tatier. Nepochybný medzinárodný význam územia, podporený širokou paletou legislatívnych ochranných opatrení, predstavuje určitý záväzok a výzvu na komplexné a environmentálne udržateľné riešenie jeho využívania. To by mohlo slúžiť ako modelový príklad pre viacero ďalších, podobne ohrozených území.

Obr. 1: Pohľad na Demänovskú dolinu s Jasnou v roku 2019.

Obr. 2: Pohľad na Demänovskú dolinu a časť Liptovskej kotliny s polohou niektorých navrhnutých opatrení.